

11. *Universitas Libera Ucrainensis: 1921–2011 / Упоряд. У. Пацке, М. Шафовал, Р. Яремко. – Мюнхен, 2011.*
12. *Тарнашинська Л. Місія посередництва (з нагоди 85-річчя Українського Вільного Університету) // Слово і Час. – 2006. – № 12.*
13. *Ректор УВУ у баварського міністра // Взаєморозуміння. – 2012. – № 2.*
14. *Лопушинський І. Український Вільний Університет (УВУ) як провідний діаспорний навчальний заклад світу // Вісник Таврійської фундації. – 2007. – Вип. 4.*
15. *Мигул І. Українському Вільному Університетові – 90 років // Радіо Свобода. – 2011. – 29 січня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.radiosvoboda.org/content/article/2291084.html.*
16. *Співробітництво України та Німеччини: Матеріали парламентських слухань. – К., 2006.*
17. *Звіт про діяльність Українського Вільного Університету за 2013/2014 академічний рік // Вебсайт Фундації УВУ. – 2014. – 30 липня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fuvu.org/?p=3363.*
18. *Презентація нового видання УВУ // Взаєморозуміння. – 2012. – № 2.*
19. *Мозер М. Тарас Шевченко і сучасна українська мова: спроба гідної оцінки / Пер. з нім. – Л., 2012.*
20. *Гількес П. Український Вільний Університет у Мюнхені // Deutschland. – 1996. – № 2.*
21. *Чекан О. «Під кінець Другої світової війни університет був змушений... перебраться до Мюнхена» // Імміграда. – 2010. – 29 грудня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.immigrada.de/?p=11782.*
22. *Лиховій Д., Шовкун Л. УВУ: забуті свої серед чужих // Україна молода. – 2012. – № 191.*

Melnychuk O.V. Activity of Ukrainian Free University in Munich at present. The activity of Ukrainian Free University during the 1990th and at the beginning of the XXI century in Munich are analyzed in the given article. The role of Ukrainian Free University in establishing co-operation between Ukraine and Germany is defined.

Key words: Ukraine, Germany, co-operation, science, education, Ukrainian Free University, Bavaria.

Н. С. Самоїленко

РОЗРОБКА ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (1949–2009 рр.)

У статті розглянуті теоретичні засади транскордонного співробітництва країн Європейського Союзу.

Ключові слова: глобалізація, Європейський Союз, прикордоння, транскордонне співробітництво, інтеграційні процеси.

Головною закономірністю сучасного світового розвитку є процес глобалізації, що впливає на економічну, соціальну й культурну сфери життя суспільства та веде до демократизації світового розвитку, зростання загальної взаємозалежності країн і союзів країн за умов розширення світових горизонтів. Все більш вагомим компонентом міждержавного спілкування стають міжнародні та зовнішньоекономічні зв'язки. Складається новий напрям міжнародного співробітництва – прикордонний, який, за складністю проблем і важливістю завдань, співвідноситься з міждержавними стосунками.

Практика прикордонного співробітництва як складова частина інтеграційних процесів у Західній Європі набуває найбільшого розвитку після Другої світової війни, коли лідери європейських держав, здійснюючи відбудову зруйнованого національного господарства, неодноразово демонстрували прагнення поєднати зусилля для спільного вирішення проблем прикордонних регіонів. Також у цей же час представники багатьох прикордонних регіонів почали зустрічатися для обговорен-

ня можливості ліквідації кордонних бар'єрів, покращення життєвого рівня населення, збереження стабільного миру, усунення непотрібних обмежень [1, 2; 2, 162].

Так, у 1949 р. між Італією та Австрією був підписаний двосторонній договір, метою якого було полегшити взаємну торгівлю продуктами й товарами місцевого виробництва між італійськими провінціями Альта й Адідже та австрійськими землями Тіроль і Форарльберг [3, 157]. У 1950 р. на німецько-французькому кордоні, починаючи з культурних обмінів, створення інформаційних центрів і правничих консультацій, активізувалася співпраця в економічній сфері та розбудові комунікаційної інфраструктури [4, 53–54]. Невдовзі, 1952 р. підписано угоду між польським воєводством Зелена Гура й німецьким округом Франкфурт-на-Одері про економічну співпрацю у вирішенні проблем водного господарства суміжних територій. У цьому ж році між тим же польським воєводством і німецьким округом Коттбус, а також між воєводством Щецин і німецькими округами Найбранденбург і Росток були укладені угоди про початок розвитку товарообмінних операцій [5]. У 1956 р. розроблений і перший комплексний план прикордонної співпраці між німецькими округами Дрезден, Коттбус, Франкфурт-на-Одері, Найбранденбург і Росток та польськими воєводствами – Врацлавським, Познанським, Зеленогурським, а також Щецинським і Кашмінським [5].

Відомий швейцарський культуролог та ідеолог європейської інтеграції Д. де Ружмон у «Відкритому листі до європейців» (21 лютого 1970 р.) писав: «В Європі майбутнього, звільненій від тиранії політичних та адміністративних кордонів, встановлених для етнічних та економічних реалій, незабаром вималюються, організуються та утвердяться регіони. І оскільки вони будуть молодими та спритними, повними життя, відкритими для світу, вони зв'яжуться між собою стосунками обмінів... Вони прийдуть до об'єднання за подібністю та взаємодоповнюваністю, згідно з новими реаліями, що будуть їх формувати, незважаючи на старі кордони» [6, 229]. Ці слова були написані в період, коли, поряд зі звичним поняттям «прикордонне співробітництво», в політичному та науковому лексиконі Західної Європи все частіше став з'являтися новий термін – «транскордонне співробітництво» [7, 309]. Іншими словами – це словосполучення охарактеризувало якісно новий рівень співпраці прикордонних територій, а його впровадження ознаменувало поступовий перехід від однієї історичної фази, відомої як «Європа держав», до іншої, докорінно нової – «Європа регіонів» [8, 24].

Вперше термін «транскордонне співробітництво» вжито в Європейській рамковій конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (106 Мадридська конвенція, ETS-106) (European Outline Convention on Transfrontier Cooperation between Territorial Communities and Authorities), яка була підписана 21–23 травня 1980 р. у Мадриді 36 з 47 державами-членами Ради Європи [9]. Хоча робота з розробки цього документа розпочалася ще у вересні 1966 р., коли Консультативна Асамблея Ради Європи прийняла Рекомендацію № 470 про європейську співпрацю між місцевими властями, в якій містилася вимога Комітету Міністрів розробити проект конвенції з цього питання. Згодом, у квітні 1969 р. Комітет Міністрів зобов'язав Комітет у справах муніципальної та регіональної співпраці підготувати дослідження проблем співпраці місцевих органів влади прикордонних територій [10, 57].

Пропозиція щодо підготовки проекту Європейської рамкової конвенції прозвучала на першій конфе-

ренції європейських міністрів, відповідальних за місцеве самоврядування, 21–22 листопада 1975 р. у Парижі [11]. А вже на другій конференції в Афінах 25–27 листопада 1976 р. міністри рекомендували Комітету Міністрів прийняти проект, підготовлений Комітетом у справах муніципальної та регіональної співпраці. Цей проект був підтриманий Парламентською Асамблеєю Ради Європи (Рекомендація № 784 (1976), № 802 (1977)) та Конференцією місцевих і регіональних влад (Резолюція № 90 (1977)). Проект Конвенції було представлено Комітету Міністрів у березні 1977 р. [11]. Комітет Міністрів затвердив текст Конвенції й передав її Парламентській Асамблеї, яка висловила своє схвалення за № 96 (1979). У світлі рішення Парламентської Асамблеї Комітет Міністрів вирішив відкрити Конвенцію для підписання з нагоди 4-ї конференції європейських міністрів, відповідальних за місцеве самоврядування (м. Мадрид, 21–23 травня 1980 р.) [10, 57].

Рамкова конвенція визначає транскордонне співробітництво як «будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними громадами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або декількох Договірних Сторін, та на укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей» (Стаття 2) [9]. Її головною метою є підтримка та полегшення укладання транскордонних угод між місцевими та регіональними властями в межах їхньої компетенції. У цих угодах може йтись про розвиток територій, захист навколишнього середовища, регіональний розвиток, взаємну допомогу в надзвичайних ситуаціях і т. ін., а також про заснування транскордонних об'єднань місцевих властей. Як видно вже зі Статті 1, «Кожна Договірна Сторона зобов'язується підтримувати та заохочувати транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями, які знаходяться під її юрисдикцією» [9]. Відповідно до Конвенції, сторони-учасниці долають перешкоди на шляху транскордонного співробітництва та створюють на національному рівні відповідні умови властям, які є задіяними в такому міжнародному співробітництві (Статті 4, 5) [9].

З метою посилення Європейської рамкової конвенції, 9 листопада 1995 р. у Страсбурзі було відкрито для підписання Додатковий протокол до неї (Additional Protocol to the European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities). Він містить положення про визнання права територіальних громад або властей країн-учасниць Мадридської конвенції укладати угоди про транскордонне співробітництво з територіальними громадами або властями інших держав у рівноцінних сферах компетенції (Стаття 1, пункт 1) [12]. При цьому робиться вказівка на те, що угоди про транскордонне співробітництво спричиняють обов'язки тільки для територіальних громад або властей, які їх уклали (Стаття 1, пункт 2), та можуть передбачати створення органу транскордонного співробітництва, який може мати правосуб'єктність і покликаний виконувати завдання, покладені на нього територіальними громадами або властями, відповідно до його цілей, та у спосіб, передбачений національним законодавством, яке регулює його діяльність (Стаття 3) [12]. Цей документ підписали 26 держав-членів Ради Європи.

5 травня 1998 р. у Страсбурзі було відкрито для підписання Другий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями (Protocol No. 2 to the European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Autho-

rities concerning Interterritorial co-operation). Він встановлює правові рамки для взаємовідносин між територіальними громадами або властями двох та більше Договірних Сторін, які відрізняються від взаємовідносин транскордонного співробітництва властей, що розташовані поблизу одна від одної, через надання можливості укладати угоди про співробітництво з територіальними громадами або властями інших держав, «які не є сусідами, але з якими існують спільні інтереси». Такі взаємовідносини визначаються як «міжтериторіальне співробітництво» (Стаття 1) [13]. Відповідно до протоколу, територіальні громади або власті наділяються правом бути залученими до міжтериторіальної діяльності й укладати міжтериторіальні угоди відповідно до власних повноважень, згідно з визначеними процедурами та національним законодавством (Стаття 2) [13]. Рамкова конвенція, разом із протоколами, становлять загальні правові засади співробітництва місцевих регіональних властей по різні боки кордонів у Європі.

Впродовж 1980–2000-х рр. ідеї, закладені у Рамковій конвенції, отримали підтримку та подальший розвиток з боку міжнародних організацій та форумів. Так, на Шостій конференції європейських міністрів регіонального/просторового планування, яка відбулася 19–20 травня 1983 р., було прийнято Європейську хартію регіонального/просторового планування (Торремоліноську Хартію) (European Charter for Regional/Spatial Planning), що стала першою інструкцією в галузі європейського просторового планування. Вона ґрунтується на тезі, що регіональне/просторове планування є важливим інструментом розвитку європейського суспільства, а інтенсифікація міжнародного співробітництва щодо цього становить істотний внесок у посилення європейської ідентичності (European identity). Регіональне/просторове планування має бути демократичним (забезпечити участь громади та їх політичних представників у цьому процесі), всебічним (координувати різноманітні секторальні програми та спрямовувати їх в єдиний інтегрований підхід), функціональним (враховувати існування регіональної свідомості, що базується на спільних цінностях, культурі та інтересах, які іноді перетинають адміністративні та територіальні кордони, а також брати до уваги існуючі інституційні домовленості між різними країнами) й орієнтованим на довгу перспективу [14, 20–21].

На утвердження та захист самостійності місцевого самоврядування як фундаментального принципу демократичного конституційного устрою країн Європи спрямована Європейська хартія місцевого самоврядування (European Charter of Local Self-Government), відкрита для підписання країнами-членами Ради Європи з 15 жовтня 1985 р. у Страсбурзі. Структурно вона складається з преамбули та двох частин. Перша частина присвячена матеріально-правовим питанням місцевого самоврядування, інша стосується зобов'язань сторін-держав, які її підписали. Так, у статті 10.3 йдеться про те, що місцеві громади мають право на участь у міжнародних об'єднаннях і угодах про транскордонне співробітництво у встановлених законодавством межах. Стаття 12.1 вимагає від кожної держави, що бажає ратифікувати Хартію, підтвердити свої зобов'язання стосовно дотримання не менш ніж 20-ти її положень [15]. Положення Хартії увійшли до національного законодавства практично всіх країн Європи та відображені у багатьох конституціях країн так званої «нової демократії» [16, 152].

16 листопада 2009 р. був прийнятий Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самовря-

дування про право участі у справах місцевого органу влади, основні положення якого зводяться до підсилення права участі та впливу на здійснення повноважень, обов'язків місцевих органів влади кожного громадянина, права на отримання інформації від місцевих органів влади (Статті 1 і 2) [17]. Цей протокол підписали лише 12 держав-членів Ради Європи, які ратифікували Європейську хартію місцевого самоврядування.

Особливою подією в житті Європи стало прийняття 6 листопада 1989 р., під час святкування 40-ї річниці створення Ради Європи, спеціальної Декларації з питань транскордонного співробітництва. Комітет Міністрів Ради Європи висловив своє задоволення досягнутим прогресом у створенні атмосфери добросусідських відносин у прикордонних регіонах, висловив подяку транскордонним інститутам, організаціям і асоціаціям за їхні зусилля у вирішенні спільних проблем [18, 49].

У 1992 р. Постійна Конференція Місцевих та Регіональних Влад Ради Європи прийняла резолюцію № 232 – «Автономія, меншини, націоналізм та Європейський Союз». Вона закликала країни-члени Ради Європи сприяти розвитку транскордонного співробітництва на регіональному та місцевому рівнях, у відповідності до основних положень Рамкової конвенції, а також створювати умови для ефективної підтримки культурних і соціально-економічних відносин між носіями однієї мови, культури та традицій [10, 58].

9 жовтня 1993 р. у Відні, під час Першого саміту глав держав та урядів країн-членів Ради Європи було прийнято так звану Віденську декларацію, в якій підкреслюється, що «створення Європи толерантною й процвітаючою залежить не тільки від співробітництва між державами. Воно також потребує транскордонного співробітництва між місцевими та регіональними владами» [19]. Так само й «Пакт стабільності в Європі», прийнятий у Парижі 21 березня 1995 р. міністрами закордонних справ 52 держав-членів ОБСЄ, особливо наголошує на тому, що добросусідські відносини повинні сприяти регіональному економічному розвитку, подоланню соціально-економічних труднощів, ефективному використанню потенціалу транскордонного співробітництва для розвитку свободи особистості, ідей, підвищення добробуту й послуг в економічній, культурній, адміністративній і гуманітарній сферах [11].

Важливість регіонального співробітництва підтверджують також Вільнюська декларація «Про регіональне співробітництво і зміцнення демократичної стабільності в розширеній Європі», прийнята у Вільносі 3 травня 2002 р. на 110-й сесії Комітету Міністрів Ради Європи та Кишинівська політична декларація «Про транскордонне і міжрегіональне співробітництво між державами Південно-Східної Європи» від 6 листопада 2003 р. У цих документах підкреслюється, що кордон має сприяти контактам, обміну та діалогу між народами і цивілізаціями та міститься заклик розвивати, поглиблювати й зміцнювати прикордонне співробітництво між місцевими і регіональними властями [20; 21].

Особливої уваги заслуговує Протокол № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно «об'єднання євро регіонального співробітництва» (Euroregional Co-operation Groupings – ECGs), який домовилися створити європейські міністри, відповідальні за місцеве й регіональне самоврядування, на зустрічі у Валенсії 15–16 жовтня 2007 р. [22]. Розробка цього документа проводилася

Комітетом експертів з транскордонного співробітництва (Committee of experts on transfrontier co-operation), під егідою Європейського комітету з питань місцевої й регіональної демократії (European Committee on Local and Regional Democracy – CDLR), а після схвалення Комітетом міністрів Ради Європи, він був відкритий для підписання й ратифікації 16 листопада 2009 р. у м. Утрехті (Нідерланди), під час 16-ї сесії Європейської конференції міністрів, відповідальних за регіональне та місцеве врядування [23, 57].

Цей новий 3-й Протокол передбачає створення й діяльність «об'єднання євро регіонального співробітництва» (ОЕС), яке визначається як форма органу транскордонного співробітництва у вигляді юридичної особи з правом на власний бюджет, що підпадає під законодавство тієї країни-члена Ради Європи, де розташована його штаб-квартира (Стаття 1, пункт 1; Стаття 2, пункт 1, 4). ОЕС засновується шляхом укладання письмової угоди між його членами-засновниками, з метою заохочення, підтримки та розвитку в інтересах населення транскордонного та міжтериторіального співробітництва у сферах спільної компетенції та, відповідно до повноважень, установлених згідно з національним законодавством відповідних держав (Стаття 4, пункт 1; Стаття 1, пункт 2) [22]. Станом на 26 березня 2011 р. цей протокол ще не набрав чинності, адже його підписали 10 країн-членів Ради Європи (Вірменія, Бельгія, Німеччина, Литва, Люксембург, Нідерланди, Словенія, Франція, Чорногорія та Швейцарія), що приєдналися до Мадридської рамкової конвенції, але жодна з них його не ратифікувала [23, 57; 2, 161].

Узагальнене визначення транскордонного співробітництва представив Г.-М. Чуді (Швейцарія) на IX засіданні Конгресу місцевих і регіональних органів влади в Європі (м. Страсбург, 4–6 липня 2002 р.) у доповіді «Сприяння транскордонному співробітництву: важливий чинник демократичної стабільності в Європі»: транскордонне співробітництво (cross-border co-operation) розуміється як дво-, три- або багатостороннє співробітництво між місцевими та регіональними органами влади (напівгромадські й приватні суб'єкти також можуть бути включені у цей контекст), що здійснюється у географічно суміжних територіях. Це стосується і територій, відокремлених морем [24, 14].

Останнє являє собою специфічну сферу зовнішньоекономічної, політичної, екологічної, культурно-освітньої та інших видів міжнародної діяльності, що здійснюється на регіональному рівні й яка, охоплюючи всі загальні її форми, відрізняється необхідністю та можливостями більш активного їх використання, а також низкою особливостей, а саме наявністю кордону й необхідністю його облаштування, спільним використанням природних ресурсів і, відповідно, спільним вирішенням проблем екологічної безпеки, більш широким взаємним спілкуванням населення сусідніх держав та особистими зв'язками людей, значно вищим навантаженням на інфраструктуру (шляхи, зв'язок, сферу обслуговування, придорожно інфраструктуру) [25, 674]. Його ж основою є процес створення зв'язків і договірних відносин у прикордонних зонах, з метою пошуку рішень для спільних та ідентичних проблем, а його філософія полягає в тому, що два суміжні прикордонні регіони співпрацюють у процесі розробки планів і вибору пріоритетів розвитку, а потім узгоджують плани розвитку.

Отже, транскордонна співпраця полягає в тому, щоб у діалозі в усіх сферах життя були задіяні всі соціальні групи населення й адміністративні органи, вона спрямована на подолання негативних аспектів існуван-

ня кордонів і наслідків, які виникли на прикордонних територіях, через їхнє розташування на національних окраїнах держав, а відтак, має на меті покращення умов життя населення.

1. Монастирний В.М. Світовий досвід інтеграційних процесів на регіональному рівні // *Теорія та практика державного управління*. – 2009. – Вип. 1.
2. Черномаз П. Тенденції інституціоналізації об'єднаних єврорегіонального співробітництва та їх вплив на трансграничне співробітництво в Україні // *Формування мереж прикордонного співробітництва України: Мат. Міжн. наук. конф.* – Чернівці, 2011.
3. Занова Т.В. *От Европы государств к Европе регионов?* // *Полис*. – 1999. – № 5.
4. Мікула Н.А. Теоретико-методологічні та практичні аспекти функціонування єврорегіонів // *Регіональна економіка*. – 2004. – № 4.
5. Лизанець О.В. Становлення і розвиток прикордонного співробітництва регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2010_30/statti/2_8.htm.
6. Ружмон Д. де. Відкритий лист до європейців. – Л., 1998.
7. Студенніков І. Транскордонне співробітництво та його роль в процесі європейської інтеграції України // *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки / Відп. ред. С. Віднянський*. – Вип. 15. – К., 2006.
8. Кицюк І. Теоретичні аспекти транскордонного співробітництва // *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. – 2009. – Вип. 4.
9. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, Мадрид, 21 травня 1980 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc>.
10. Ілько І. Регіони Європи у транскордонному співробітництві: історичний досвід 70–90-х рр. ХХ ст. // *Регіональні студії*. – 2001. – Вип. 1.
11. Адамов Б.І. Дослідження доцільності створення євро-регіонів на сході України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Prvs/2009_1/0021.pdf.
12. Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, Страсбург, 9 листопада 1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=994_099.
13. Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, Страсбург, 5 травня 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=994_520.
14. Європейська хартія регіонального/просторового планування, Торремолінос, 19–20 травня 1983 р. // *Регіональний розвиток та просторове планування тери-*
- торій: досвід України та інших держав-членів Ради Європи / В. Куйбіда, В. Негода, В. Толкованов*. – К., 2009.
15. *Європейська хартія місцевого самоврядування, Страсбург, 15 жовтня 1985 р.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.
16. Демченко І.С. Стан імплементації європейських правових стандартів місцевого самоврядування в Україні // *Вісник Національної юридичної академії України ім. Я. Мудрого*. – 2011. – Вип. 4.
17. Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах місцевого органу влади, Утрехт, 16 листопада 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_946.
18. Осадца І.С. Транскордонне співробітництво як складова частина європейської інтеграції країни // *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. – 2009. – Вип. 4.
19. Віденська декларація глав держав та урядів країн-членів Ради Європи, Відень, 9 жовтня 1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf.
20. Вильнюсская декларация «О региональном сотрудничестве и укреплении демократической стабильности в большой Европе», Вильнюс, 3 мая 2002 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mid.ru/bdomp/ns-dos.nsf>.
21. Chisinau Political Declaration on Transfrontier and Interterritorial Co-operation between States in South-Eastern Europe, Chisinau, 6 November 2003 [Electronic resource]. – Access mode: <https://wcd.coe.int>.
22. Протокол № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань євро-регіонального співробітництва (ОЕС), Утрехт, 16 листопада 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=994_947.
23. Черномаз П. Міжрегіональне транскордонне співробітництво в Європі: від єврорегіонів до об'єднань євро-регіонального співробітництва // *Регіон – 2011: стратегія оптимального розвитку: Мат. наук. конф.* – Х., 2011.
24. Мужикова Н., Чабак Л. Транскордонне та євро-регіональне співробітництво рубіжних областей // *Освітній пакет для тематичного короткотермінового семінару*. – Чернівці, 2009.
25. Бельський П., Мікула Н. Зовнішньоекономічна діяльність регіонів // *Регіональна політика: методологія, методи, практика / За ред. М. Долиного*. – Л., 2001.

Samolenko N.S. Development of theoretical principles of cross-border cooperation between European Union countries (the 1949–2009th). In the present paper are examined the theoretical frameworks of the cross-border cooperation between European Union countries. **Key words:** globalization, European Union, border, cross-border cooperation, integration processes.

